

Anne Hakala, korkeakouluasiamies
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Korkeakoulujen aluekehitysvaikutus syntyy sosiaalisesti kyvykkäissä verkostoissa

”Parhaimmillaan korkeakoulut vievät kumppaninsa tutkimusmatkalle tuntemattomaan, haastavat niiden ajattelun ja siten istuttavat tulevaisuuden siemeniä ja vahvistavat sattuman tartuntapintoja” (Lester & Sotarauta 2007, 36).

Mihin rooliin pienet kaupunkiseudut yliopistoja ja korkeakouluja eniten tarvitsevat? Kuinka paljon pienellä kaupunkiseudulla on todellista tarvetta korkeakoulun asiantuntijuudelle? Muutostilanteessa haikaillaan vanhojen rakenteiden perään – ainoana tarpeena nousee esiin korkeakoulupaikkakuntana olemisen imagoarvo, mutta tarvitaanko pienellä seudulla todellakin vain jonkun tietyn korkeakoulun yhden koulutusohjelman tuottamaa osaamista, vai tarvittaisiinko ennemmin eri alojen osaamista – kaikkia hieman.

1. Korkeakoulujen rooli pienten kaupunkiseutujen aluekehitystyössä

Ensinnäkin *korkeakoulut vaikuttavat eniten perustehtävän kautta kouluttamalla osaavaa työvoimaa alueelle* (Lester & Sotarauta 2007, 32). Opiskelijat tuottavat uutta tietoa ja soveltavat muualla tuotettua tietoa paikallisiin olosuhteisiin sopivaksi. Kokonaan toinen kysymys on, kykeneekö pieni kaupunkiseutu tarjoamaan kiinnostavia työpaikkoja ja olemaan tarpeeksi houkutteleva suhteessa suurempiin kaupunkeihin. Tarjoaako seutu opiskelunaikaisia mahdollisuuksia juurtua seutuun tai löytyykö seudun yrityksistä sopivia harjoittelupaikkoja, opinnäytetyönaiheita tai muita tutkimuskohteita?

Toiseksi korkeakoulut voivat *kyseenalaistaa ja tarjota keskusteluareenoja* avartamaan aluekehittämisen ilmapiiriä, siis olla mukana seudun strategisen tason työskentelyssä. Aluekehittäjän on luotava siltoja eri maailmojen väliin: käytännössä uudet asiat syntyvät tilanteissa, joissa on riittävästi erilaisia ihmisiä tekemässä riittävästi erilaisia asioita esim. klustereiden rajapinnoilla. Kolmanneksi korkeakouluilla on *osaamista tuottaa ratkaisuja* elinkeinoelämän tarpeisiin. (Lester & Sotarauta 2007, 32–38; Kolehmainen 2003; Kautonen, Kolehmainen & Koski 2002.) Erilajisten työharjoittelujaksojen, projektien ja opinnäytetöiden kautta korkeakoulut toimivat kosketuksissa elinkeinoelämään tuottaen erilaisia sovelluksia, uutta tietoa sekä ratkaisuja.

Sen lisäksi, että korkeakouluilla on useita erilaisia rooleja, joiden kautta vaikuttaa alueiden, teknologian ja yritysten kehitykseen, korkeakoulujen rooli riippuu aluetalouden kehitysvaiheesta. Korkeakoulujen rooli on hyvin erilainen uuden teollisuuden synnyssä verrattuna esimerkiksi olemassa olevan teollisuuden muuntumiseen toiseksi teollisuudenalaksi tai vanhan teollisuudenalan uusiutuessa sisäisesti. Edelleen korkeakoulujen rooli muotoutuu hyvinkin erilaiseksi edellisistä alueen kehityksen perustuessa yritysten houkutteluun alueelle. (Lester & Sotarauta 2007).

Aluekehitysvaikutus syntyy sosiaalisesti kyvykkäissä verkostoissa. Alueen kehittämisprosessi on useiden erilaisia intressejä omaavien toimijoiden ja organisaatioiden kehittämistyön yhteensovittamista. Erilaisten toimintakulttuurien yhteistyössä on omat vaikeutensa, mutta onnistuessaan pyrkimykset tuottanevat mitä parhaimpia seudullisen kasvun elementtejä. (Kanter 1995; Linnamaa 1999; Sotarauta & Viljamaa 2003.) On myös muistettava, että alueen tulevaisuuden mahdollisuuksien kehittäminen on sidoksissa alueen historiaan ja perinteeseen. Jokaisen alueen on kuljettava oma kehityspolkuunsa ja tehtävä sille sopivat valinnat. Alueiden täytyy resurssien houkuttelemisen lisäksi pitää kiinni saamistaan resursseista ja kasvattaa niitä. Alueen elämänlaatu ja julkisen sektorin toiminnan laadukas taso sitouttaa työvoimaa, osaamista ja investoijia alueelle.

Mitä tarkoittaa korkeakoulujen osaamisen läsnäolo seudulla kiinteiden toimipisteiden sijaan? Korkeakoulutoimintaa on mahdollista tuoda pienille kaupunkiseuduille tarpeen mukaan. Ammattikorkeakoulut ja yliopistot ovat kehittämässä erilaisia yhteistyön malleja vastaamaan alueellisiin ja seudullisiin koulutustarpeisiin, aikuiskoulutuksen ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan keinoin, myös sellaisilla seuduilla, joilla ei sijaitse minkään korkeakoulun kiinteää toimipistettä. Toiminnan tavoitteena on seutujen kehittämistyön tukeminen, koulutuksen saatavuuden parantaminen sekä kehittäjäorganisaatioiden yhteistyön lisääminen. Keski-Suomessa, Jyväskylän ammattikorkeakoulussa, asiaa on lähdetty työstämään toiminnan – ei rakenteiden – kautta, seutulähtöisesti. Yhteisen tekemisen kautta on syntynyt amebamainen verkostomalli, jonka yhteistyön perusteena on osaamisen kumuloituminen. Jokaisella kumppanilla on roolinsa oman ydinosaamisensa kautta ja verkostoon haetaan uusia kumppanuuksia tarvelähtöisesti. Kumppanuuden edellytyksenä on tietopääoman yhdistäminen, luottamus sekä lisäarvon tuottaminen molemmille. Verkoston solmukohtien ja välitysmekanismien aktiivinen rakentaminen parantavat pienemmän seudun mahdollisuuksia alueellisessa kilpailussa. Aktiivinen yhteistyö mahdollistaa sekä yritys- että koulutusorganisaatioiden vahvuuksien hyödyntämisen.

Esimerkkinä tuloksekkaasta korkeakoulujen ja seutujen yhteistyöstä voidaan mainita syksyllä 2009 alkanut diplomi-insinöörien muuntokoulutus Jämsän, Keuruun ja Mänttä-Vilppulan alueella. Vaikka Tampereen ja Jyväskylän korkeakoulujen koulutustarjonta sijaitsee varsin lähellä, aluekehitysnäkökulma

nousi vahvaksi perusteeksi seudullisen koulutuksen toteutukselle. Koulutuspaketti suunniteltiin yhdessä huomioiden alueen yritysten erityistarpeet, jolloin saatiin aikaan kokonaisuus, joka palvelee sekä yksittäistä opiskelijaa että mukaan lähteviä yrityksiä. Tarvittava koulutus saatiin seudulle asiamiesverkoston välitystyön ja asiantuntijuuden tuloksena. Oikea koulutussisältö löytyi korkeakouluverkostosta. Aluelähtöinen yritysten tarpeisiin räätälöity koulutus alueelle tuotuna on aluekehitystyötä parhaimmillaan.

2. Systeminen muutos ja strateginen ketteryys

Verkostotoimintakonsepti edellyttää kaikilta toimijoilta – ei vähiten korkeakouluilta – systeemistä muutosta ja strategista ketteryyttä. Sujuva toiminta käytännössä vaatii toimijoilta hyviä verkostotoimintataitoja ja kykyä rakentaa yhteisöllistä tietoa. Sitran yliasiamies Mikko Kosonen puhuu systeemisen muutoksen tarpeesta, joka tarkoittaa monen sektorin ylittävää monimutkaista ja kokonaisvaltaista muutosta siis uutta tapaa toimia (Doz & Kosonen 2008).

Taito toimia yhdessä on oleellista seudun kehitystyössä. Kumppanuus kilpailutekijänä on pienen seutukunnan mahdollisuus. Uusi osaaminen syntyy nopeimmin kumppanuuksien kautta ja riskien jakaminen mahdollistaa laajemman innovaatiotoiminnan. Kumppanuuden edellytyksenä on tietopääoman yhdistäminen, luottamus sekä lisäarvon tuottaminen molemmille. Luottamuksen rakentaminen syntyy vuorovaikutuksessa, jossa saadaan tietoa toisen arvoista, osaamisesta ja aikomuksista. Toimivat verkostot edellyttävät avoimuutta, yhdessä oppimista ja reivirien murtumista. Organisaatioiden rajat himmenevät todellisessa strategisen tason yhteistyössä. Yritysten, kuntaorganisaation ja oppilaitosten (Triple-helix) yhteistyöllä on mahdollista muodostaa pienen seutukunnan innovaatioympäristö, joka tukee yritysten kehittymistä ja alueen hyvinvointia.

Lähteet

Doz, Y. & Kosonen, M. 2008. Nopea strategia. Talentum. Helsinki.

Kanter, R. 1995. Thriving Locally in the Global Economy. Harvard Business Review, September-October: 151–160.

Kautonen, M., Kolehmainen, J. & Koski, P. 2002. Yritysten innovaatioympäristöt: Tutkimus yritysten innovaatiotoiminnasta ja alueellisesta innovaatiopolitiikasta Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa. Tekes, Teknologia katsauksia 120/2002. Helsinki.

Kolehmainen, J. 2003. Territorial Agglomeration as a Local Innovation Environment: Some Theoretical Considerations and Policy Aspects. Teoksessa Riukulehto, S: (toim.) New Technologies and Regional Development. HY-Makes 2003, Serie A:6. Seinäjoki.

Lester, R. K. & Sotarauta, M. Summary. Teoksessa Lester, R. K. & Sotarauta, M. (toim.) Innovation, Universities and the Competitiveness of Regions. Technology review, 214/2007. Tekes. Helsinki, 1–3.

Lester, R.K. & Sotarauta, M. 2007. Yliopistot, innovaatio ja alueiden kilpailukyky: Huomioita ja johtopäätöksiä "Local Innovation Systems -projektista". Teoksessa Lester, R. K. & Sotarauta, M. (toim.) Innovation, Universities and the Competitiveness of Regions. Technology review, 214/2007. Tekes. Helsinki, 31–41.

Linnamaa, R. 1999. Kaupunkiseudun kilpailukyvyn rakenteelliset ja dynaamiset elementit. Julkaisussa: Sotarauta M. (toim.) Kaupunkiseutujen kilpailukyky ja johtaminen tietoyhteiskunnassa. Suomen Kuntaliitto.

Sotarauta, M. & Viljamaa, K. (toim.) 2003. Tulkintoja kaupunkiseutujen kehityksestä ja kehittämisestä. Kooste usean tutkimuksen tuloksista. Tampere: Cityoffset.